

ЗА НЯКОИ СТАРОЗАВЕТНИ ПОНЯТИЯ

1. За облаците

В еврейския език се употребяват следните думи за „облак“: ад=горски гъсталак; тъмни облаци; облак; анан (предимно в поезията)=струпване на облаци; шахак=прах, пепел, облак.

Облаците през лятото правят сянка (Ис. 25:5), а през есента и зимата причиняват валежи (3 Цар. 18:44 нт.; Пр. 16:15; Иов 37:11 нт.).

Обстоятелството, дето облаците са високо, служи като нагледно доказване на това, колко е нищожен човекът пред Божието величие (Иов 53:5; Пс. 35:6). Облаците са символ и на преходност (Иов 7:9; Ис. 44:22; Ос. 6:4; 13:3). Те са творение на Бога — Той разполага с тях, а не човекът (Иов 36:28; 37:11; 38:34). Затова те се наричат в поетичната реч колесница на Бога (Пс. 103:3; Ис. 19:1), или пък му служат за сянка и покривало (Пс. 17:2 нт.).

Облаците често се споменават наред с бури и градушки (Пс. 17:13 нт), със страховит мрак (Пс. 96:2), с гръмотевици (Иов 36:29; 37:15). В тази зависимост те се поставят наред с херувимите, върху които Бог шестува по небесата (Пс. 17:13=2 Цар. 22:11; Иез. 1:4; 10:1).

Но най-вече облак съпътствува Божието явяване: „бащите ни всички под облака бяха“ (в пустинята б. м.; 1 Кор. 10:1). Това особено ясно е посочено при Синайското законодателство, когато Бог се явява на Мойсей в „гъст облак“ (Изх. 19:9, 16; 24:16; Втзк. 4:11; 5:12). Същото виждане на Планината на преображението, когато „светъл облак ги засени; и чу се из облака глас“ (Божи, б. м.; Мат. 7:5) и на Планината на възнесението когато „облак Го подзе изпред очите им“ (Деян. 1:9). Свещените места — скинията и храма се освещават чрез слизания над тях облак: „Облакът покри скинията на събранието, и слава Господня изпълни скинията“ (Изх. 40:34); сам Господ казва: „Аз ще се явявам над очистилицето в облак“ (Лев. 16:2). Когато евреите пътували из пустинята, „облакът Господен ги осеняваше денем, когато тръгваха от стана“ (Числ. 10:11, 34); или пък „И в скинията Господ се яви в облачен

стълб“ (Втзк. 31:15); или „Когато свещениците излязоха из светилището, облак изпълни дома Господен, и свещениците не можах да стоят на службата поради облака“ (3 Цар. 8:10—11).

Но има места в Стария Завет, от които може да се заключи, че древните евреи са свързвали облака с присъствието на Самия Бог: „Израилевите синове се обърнаха към пустинята, и ето, славата Господня се яви в облак“ (Изх. 16:10); или: „Облак покри планината и слава Господня осени планина Синай“ (Изх. 24:15). Иахве слеза сред израилевите синове в облак: „И слезе Господ в облак. . . и провъзгласи името на Иехова“ (Изх. 34:5); „Господ слезе в облак и говори с него (с Мойсей; Числ. 11:25); „И слезе Господ в облачен стълб“ (Изх. 12:5). Също и „Син Човеческий“ ще дойде на небесни облаци (Дан 7:13).

Същата представа за отношението между Бога и облака ние откриваме и при казаното за облачния и огнен стълб, който бил водач и защита на евреите в пустинята (Изх. 13:21). Пророк Исаия, като говори за същото събитие, направо счита този стълб за Самия Бог: „Защото пред вас ще тръгне Господ, и Бог Израилев ще бъде отзаде ви стража“ (52:12). Соломон пък счита че това е Премъдростта Божия: „Тя. . . ги воді по чуден път; и денем им беше закрила, а нощем — звездна светлина“ (Прем. 10:17).

Славата и господството на Иахве се обвиват в облак и по този начин се откриват на хората, защото никой не може да види Бога и да остане жив. Облакът е осезаем знак за Божието присъствие (Изх. 33:9; 40:34). Когато прор. Исаия говори за бъдните месиянски времена, също така наемква за огнения стълб като предобраз на постоянното присъствие на Бога всред своите верни, които ще бъдат запазвани и подпомагани от Него: „И ще направи Господ над всяко място на Сион планина и над събранията ѝ денем — облак и дим, а нощем — блясък от пламнал огън“ (Ис. 4:5).

2. За израза „(в) име Божие“

Старозаветните хора се обръщали към Бога с различни имена: Ел, Елохим, Иахве, Шадай и Саваот. Собственото име на израилския Бог е Иахве. Според Изх. 3:14—15 Бог явил на Мойсей Своето име и заедно с това Той разкрил Своето същество, Своята сила и вярност към Своите обещания, дадени на народа в лицето на патриарсите. Оттук това име придобива централно място в религиозния живот на израилтяните. Израилтянинът се моли, къдне се, благославя, проклина, сражава се и побеждава все „в името на Иахве“, т. е. чрез призоваване на Неговото име (Бит. 4:26; 1 Цар. 17:45; 20:42; 2 Цар. 16:18; 4 Цар. 2:24; Пс. 20:6, 8). На всяко място, което Иахве е определил като „памятник на името Си“, там трябва то да бъде споменавано. Там Той присъствува и благославя тези, които Го почитат (Изх. 20:24). Който призовава името на Иахве, знае, че може да разчита на Господнята помощ. Но израилтянинът не мисли, както много други езически народи, че може да повлияе или принуди Бога да изпълни желанието му — Напротив, той знае че злоупотребата с името Божие (напр. призоваването му в Магьоснически формули) е строго забранено (Изх. 20:7).

Божиего име Иахве преди всичко означава силата и господството, величието и славата на Бога (Изх. 9:16; И. Нав. 7:9; 9:9; 1 Цар. 12:22; 2 Цар. 7:26; Ис. 55:13; Иез. 14:21). Поради тясната връзка между личността и името на Иахве, то често името се употребява като заместител на Самия Иахве: името „се безчести“ (Лев. 18:21), „скверни се“ (Лев. 19:12; 20:3), по-

чита се свято (Ис. 29:23), „обича се“ (Пс. 5:12), „възпява се“ (Пс. 7:18; 9:3), „възхвалява се“ (Пс. 33:4). Иахве и Неговото име често стоят едно вместо друго (Пс. 5:12; 7:18; 9:3, 11; 25:1; 29:23; 56:6).

Понякога името на Иахве се явява като Негов двойник: „Ето, семето на Господа иде отдалеч, гневът Му гори и пламъкът Му е силен. . . (Ис. 30:27) „Името на Господа е яка кула: побегне ли в нея праведник, в безопасност е“ (Пр. 18:11). То може за защити някого в скръбен ден (Пс. 19:2).

Иахве избира скинията или иерусалимския храм, за да живее Там името Му, т. е. Самият Той: „Но обръщайте се към онова място, което Господ. . . избере от всичките ви колена, за да пребъдва там името Му“ (Втзк. 12:5); „И яж пред Господа. . . на мястото, което Той избере, за да пребъдва името Му там“ (Втзк. 14:23; 16:1, 6, 11). Когато Соломон изрича към Бога своята възвишена просителна молитва при освещаване на храма, казва: „Да бъдат очите Ти отворени. . . към това място, за което си казал: името ми ще бъде там“ (3 Цар. 8:16, 29; срвн. и 4 Цар. 23:27); или пък за светия град „Иерусалим, който Си избрах, за да пребъдва там името Ми“ (3 Цар. 11:36; 14:21).

3. За числото „три“

Числото три за много древни народи е свещено и служи като символ на съвършенство. Надали може да се обясни точно и ясно как се е появила тази идея, свързана с числото „три“. Все пак трябва да се има предвид, че за пръвобитното мислене „три“ е голямо число, израз на множественост, на безкрайност и затвореност (напр. триъгълникът като една затворена плоскост). Може би значението му да идва от представата за трите части на пространството (напр. у вавилонците: небе земя и подземен свят) или пък от представата за дележа на времето: настояще, бъдеще и минало. Тройността се среща у древните народи и религии. У вавилонците напр. виждаме три дяла на земната вселена като отображение на небесната: горното небе, небесната земя и небесния океан. Срещат се и божествени триади: у вавилонците — Ану, Елил, Еа или Син, Шамаш, Иштар; у египтяните — Озирис, Изиди, Хорус; у древните германци — Один, Вили, Ве. За Платон „три“ е по-висше единство от „едно“. За Аристотел „три“ е едно затворено цяло: начало, среда и край. Числото „три“ срещаме и в древните сказания и приказки: три приключения, три желания и др. под.

В Стария Завет числото „три“ има също така подчертано значение: на третия ден от тръгването си Авраам видял местото Мория (Бит. 22:4); виночерпецът на фараона сънувал лоза с три пръчки (Бит. 40:10); законът Божи бил даден на третия ден след подготовката на евреите (Изх. 19:16); три дни и три нощи прор. Иона бил в утробата на кита (Ион. 2:1); Ездра престоял на лагер три дена (Ездр. 8:15) и др. Често се срещат групи от по три лица: трима мъже посещават Авраама (Бит. 18:2); трима са синовете на Ной — Сим, Хам, Иафет — Родоначалниците на три големи човешки рода, от които се населила цялата земя (Бит. 9:19; Исус Навин изпраща по трима души от коляно, за да огледат земята Ханаан (Ис. Нав. 18:4); трима са приятелите на Иов; трима са и момците в огнената пещ във Вавилон (Дан. 3:51) и др. Често по-значителни действия се описват като трикратно: определяне бъдещата съдба на Ноевите синове (Бит. 9:25 нт.); трикратното призоваване на Бога от патриарх Иаков, когато благославя децата на Йосиф (Бит. 48:15—16); три пъти се кълне израилския народ в името на „Господ Бог на боговете“ пред своите началници (Ис. Нав. 22:22); наредбата на Бога за начина, по който

Израил трябва да призовава името Господне, за да бъде благословен (Числ. 6:24—27); Валаам три пъти благославя враговете на Валак (Числ. 24:10 нт.); прор. Даниил „три пъти на ден се моли със свои молитви“ (Дан. 6:13); Бог нарежда на израилтяните: „Три пъти на годината празнувай за мене“ (Изх. 23:14); три пъти викат серафимите „свет“ за Господа (Ис. 6:3).

Съвсем естествено изниква въпросът: има ли в Стария Завет някакво загатване за троичността на Бога? Мнозина авторитетни и всепризнати свети отци учат, че християнската догма за троичността не е позната в Стария Завет (Григорий Назиански, Василий Велики, Елифант Кипърски, Иоан Златоуст, Кирил Александрийски). Но ние питаме за загатвания, а не за точноопределената християнска догма за троичността. Има и други църковни отци, които мислят, че такива загатвания има в някои библейски изрази: говорящият Бог в мн. число за Себе Си (Бит. 1:26; 3:22; 11:7; Ис. 6:8), в описаните в Библията богоявявания (Бит. 16:7—13; 18:1—22; 21:11—13; и др. в три пъти повтарящия се зов „свет“ към Бога (Ис. 6:3) в разказа за сътворението на света: Бог говори, Словото твори (Вж. Иоан. гл.1), а Дух Божий животвори (Бит. гл. 1).

Все пак тези изрази трябва да се изясняват по-внимателно и да се схващат само като една постепенна подготовка на човечеството към приемане на християнската догма за троичността.

4. За израза „славата Господня“

Славата Господня съдействува и съпътствува „виждането“ на Господа, като едновременно с това извиква у човека страхопочитание. Това чувство се предизвиква у старозаветния израилтянин от могъществото и светостта на Бога, защото славата Господня е свързана с Неговото могъщество и святост: „Ще покажа славата Си над фараона; и всички. . . ще познаят, че Аз съм Господ“ (Изх. 14:4, 17); „И утре ще видите славата на Господа, защото Той чу вашия ропот против Господа“ (Изх. 16:7); „Но жив съм Аз. . . и цялата земя е пълна със славата Господня“ (Числ. 14:21); „Тогава Мойсей и Аарон. . . паднаха ничком, и славата Господня им се яви“ (Числ. 20:6); „Небесата проповядват славата на Бога“ (Пс. 18:2). „Делата им са против Господа, оскърбителни за очите на Неговага слава“ (Ис. 3:8); „И ще се яви славата Господня и всяка плът ще види“ (Ис. 40:5). В последните две посочки славата Господня едва ли не е нещо отделно от Бога: тя вижда, но ще бъде видена и от хората.

Като нещо осезаемо славата Господня е светещо и блестящо явление. Тя става видима в облаците и свети като огън на планина Синай: „ . . . и облак покри планината, и слава Господня осени планина Синай“ (Изх. 24:15—16); „А планината гореше в огън до самите небеса“ (Втзк. 4:11).

Скинията и храма са местата, където главно се открива славата Господня: „Това да бъде. . . при вратата на скинията на събранието. . . дете ще ви се явявам. . . и това място ще се освети с моята слава“ (Изх. 29:42—43); „Тогава Мойсей и Аарон влязоха в скинията на събранието. . . и славата Господня се яви на целия народ“ (Лев. 9:23; 16:19; 17:7); „И свещениците не можах да стоят на служба. . . понеже сиянието Господне изпълни храма Господен“ (3 Цар. 8:11); „И славата на Бога Израилев слезе от керувима, на който беше, върху прага на дома“ (Иез. 9:3; 10:18; 43:2—5). В своето видение прор. Иезекиил съзерцава славата Господня като отблясък, който той вижда с духовните си очи (Иез. 2:2), или под закрилата на „ръката Господня“ (1:3).

Като свойство на Бога Неговата слава е свързана най-вече с всемогъще-

ството и светостта Му. Иахве е цар на славата, т. е. на небесните сили, Той е непобедимият воин в битките: „Кой е този Цар на славата?— Крепкият и силният Господ, силният на война Господ. . . Господ на силите“ (Пс. 23:8, 10) Гръмотевиците са силният и величествен глас на Бога на славата, който се разнася над „големите води“ (т. е. хоаса, б. м.), (Пс. 28:3—4).

Славата Господня, т. е. Неговото всемогъщество и святост, изпълват цялата земя: „И викаха (серафимите, б. м.) един към друг. . . свет, свет, свет е Господ Саваот! Цяла земя е пълна с Неговата слава“ (Изх. 6:3); „И цялата земя е пълна със славата Господня“ (Числ. 14:21; Пс. 91:17; „И ще се яви славата Господня, и всяка плът ще види (спасението, Ис. 40:5; 59:19).

Славата Господня се разкрива в творението и в чудесата, които Той извършва сред Израиля: „Всички, които видяха славата Ми и личбите Ми“ (Числ. 14:21; Пс. 18:2); „Ще видят славата на Господа, величието на нашия Бог“ (Ис. 35:2); „Благословено името на славата Му до — века“ (Пс. 91:19). Чрез славата Господня се възстановява справедливост сред народите и над целия свят (Пс. 112:4—9). Славата Господня отличава Бога от всичко останало, защото Той го е сътворил. Бог няма равен на Себе Си (Ис. 40:25; 46:5).

От всичко казано дотук следва, че единствено Господ трябва да бъде възхваляван и да бъде славен, особено от израилския народ, заради когото е направил чудни дела: „Той е твоя похвала. . . Който направи с тебе ония велики и страшни дела“ (Втзк. 10:21); „Тоя народ създадох за Себе Си, той ще разглася славата Ми“ (Ис. 43:21); „Славете Господа, провъзгласяйте името Му; разгласяйте делата Му между народите“ (1 Пар. 16:10). Също така и отделните свойства на Бога са предмет на възхвала: името Господне, като израз на неговата слава (1 Пар. 29:13), Неговата справедливост (Пс. 50:16), сила и милост (Пс. 58:17) и Неговото слово — „При помощта на Бога ще възхваля Неговото слово“ (Пс. 55:5). Славата Господня трябва да бъде провъзгласявана: „Господи, отвори устните ми и устата ми ще възвестят Твоята слава“ (Пс. 50:17). Само по този начин езическите народи ще познаят Бога и ще се научат да Го славят и да благоговаят пред Него (Иер. 33:9; Иез. 16:14).